

Quickscan natuurwaarden

Voormalig kazerneterrein en omgeving te Steenwijk

projectnr. 136265
revisie 01
22 september 2003

Auteur(s)

Opdrachtgever

Gemeente Steenwijkerland
Afdeling VROM
Postbus 162
8330 AD STEENWIJK

datum vrijgave
22-09-03

beschrijving revisie 01
Definitief

goedkeuring

v.d.

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Doel	2
1.3	Werkwijze	2
1.4	Leeswijzer	3
2	Wet en regelgeving	4
2.1	Flora- en faunawet	4
2.2	Vogelrichtlijn	5
2.3	Habitatrichtlijn	6
2.4	Structuurschema Groene Ruimte (I)	7
3	Gebiedsbeschrijving	8
3.1	Huidig gebruik	8
3.2	Beschrijving natuurwaarden	8
3.2.1	<i>Inleiding</i>	8
3.2.2	<i>Resultaten bureaustudie</i>	8
3.2.3	<i>Veldbezoek</i>	10
3.3	Conclusies natuurwaarden	14
4	Toetsing planontwikkeling	15
4.1	Beschrijving ingreep	15
4.2	Effecten ingreep op beschermde natuurwaarden	15
4.2.1	<i>Effecten op beschermde soorten</i>	15
4.2.2	<i>Habitat- en Vogelrichtlijngebied 'De Wieden'</i>	16
4.3	Conclusies effecten	16
5	Samenvatting conclusies en aanbevelingen	17
5.1	Samenvatting van de conclusies	17
5.2	Aanbevelingen	18
	Literatuurlijst	19
	Kaart met waarnemingen van vleermuizen in het projectgebied	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op het voormalige kazerneterrein te Steenwijk en de aangrenzende percelen is de gemeente Steenwijkerland voornemens om 180 nieuwe woningen te realiseren.

Vanuit de huidige natuurwetgeving is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied.

In dat kader heeft Oranjewoud een quickscan naar de natuurwaarden binnen het projectgebied verricht. De ligging en begrenzing van het projectgebied zijn weergegeven op onderstaande locatiekaartje.

Afbeelding 1: ligging projectgebied

1.2 Doel

Het doel van het onderzoek is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ruimtelijk ingreep met de huidige natuurwetgeving.

1.3 Werkwijze

Om een eventuele strijdigheid met de natuurwetgeving op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Is het duurzaam voortbestaan van (strikt) beschermde soorten in gevaar? Zo ja, op welke wijze kan dit verzacht worden door mitigerende maatregelen?
3. Is er voor de werkzaamheden een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig?
4. Heeft de voorgenomen ingreep gevolgen voor de Speciale Beschermingszones De Wieden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden is de volgende werkwijze gehanteerd:

Stap 1. Inventarisatie

Op basis van literatuuronderzoek, informatie van plaatselijke natuurorganisaties en inventarisatiegegevens van de provincie Overijssel is nagegaan of er een levensvatbare populatie wettelijk beschermde planten- en/of diersoorten in het plangebied voorkomt. Bij het vaststellen van levensvatbare populaties van beschermde soorten is ook het voorkomen van dergelijke soorten in de omgeving van het plangebied betrokken.

Stap 2. Veldbezoek

Na het literatuuronderzoek is een verkennend veldbezoek gebracht aan het plangebied en de omgeving. Tijdens dit bezoek zijn de biotopen van het plangebied in beeld gebracht. Op basis van de gegevens van het veldbezoek is beoordeeld of de omstandigheden gunstig zijn voor het voorkomen van bepaalde wettelijk beschermde soorten en is de actualiteit en de bruikbaarheid van de aanwezige waarnemingen van stap 1 getoetst.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep, zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, versnippering, verstoring van biotopen) voor de voorkomende beschermde soorten beschreven. Voor de effecten op beschermde soorten worden voorstellen gedaan om deze te verzachten of weg te nemen (mitigeren). Ook de effecten op het SBZ De Wieden zijn meegenomen.

Stap 4. Conclusies onderzoek en eventueel advies met betrekking tot ontheffing

Op basis van de vorige werkstappen zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen, genoemd in de Flora- en faunawet. Ook is besloten welke vervolgstappen genomen moesten worden, bijvoorbeeld het uitvoeren van aanvullend inventariserend onderzoek.

Stap 5. Aanvullend onderzoek

Op basis van bovenstaande stappen is besloten om in het projectgebied een aanvullend onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen. Deze dieren genieten volgens de Flora- en faunawet een strikt beschermde status. In augustus 2003 is het aanvullende onderzoek uitgevoerd.

1.4 Leeswijzer

Het juridisch kader m.b.t. nationale en internationale natuurwetgeving wordt beschreven in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de (potentieel) aanwezige natuurwaarden. In hoofdstuk 4 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de aanwezige natuurwaarden en de verbodsbepalingen van de (intern) nationale natuurwetgeving. Hoofdstuk 5 ten slotte geeft een samenvatting van de conclusies en doet aanbevelingen voor vervolgstappen.

2 Wet en regelgeving

2.1 Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- & faunawet vallen circa 1.000 plant- en diersoorten. Een groot deel van de inheemse zoogdieren en vogels en alle hier van nature voorkomende amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben enkele soorten vissen en insecten een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield.

De soorten die onder de Flora- en faunawet beschermd zijn, worden vermeld in diverse wettelijke besluiten, namelijk:

- Besluit van 28 november 2000, houdende aanwijzing van dier- en plantensoorten ingevolge de Flora- en faunawet (Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet)
- Bekendmaking lijsten beschermde inheemse diersoorten (7 november 2001/Nr. TRCJZ/2001/15317)
- Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet (5 maart 2002/Nr. TRCJZ/2002/3133)

De werkingssfeer van de Flora- en Faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overal** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Met een aanvulling op art. 75 in de wet van juli 2002 is er een differentiatie aangebracht in de soorten die onder de Flora- en faunawet vallen en soorten die opgenomen zijn in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn.

Daarnaast ligt er een concept AMvB artikel 75. In deze AmvB wordt het strenge beschermingsregime van toepassing op beschermde soorten die tevens (ernstig) bedreigd zijn. Voor de algemeen voorkomende soorten ligt het voorstel om het verjagen, verstoren of verplaatsen ontheffingvrij te stellen.

Bij de beoordeling van aanvragen voor ontheffing ex art. 75 van de Flora- en faunawet maakt Laser onderscheid in twee categorieën van soorten¹, te weten:

1. Alle soorten, opgenomen in Habitat richtlijn bijlage 4 en de Vogelrichtlijn zijn beschermd onder het zwaarste regime.
2. De overige soorten vallen onder het lichte beschermingsregime.

De 1^e categorie is strikt beschermd. Voor deze soorten wordt alleen vrijstelling of ontheffing verleent als er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort, er geen andere oplossingen mogelijk zijn om de

1. Bron: mondelinge mededeling LNV directie Oost

doelstellingen van het project te behalen (mitigatie en/of alternatieven) en als er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang (art. 75, lid 5, onder c).

Voor de 2^e categorie wordt vrijstelling of ontheffing verleent wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort (art. 75, lid 4).

Als strikt beschermde soorten (1^e categorie) voorkomen in een potentieel projectgebied dient eerst te worden gezocht naar **alternatieven** (bijvoorbeeld activiteiten in de tijd spreiden tot een alternatieve locatie). Bovendien moet er sprake zijn van zwaarwegende maatschappelijke belangen. Als met de realisatie van het project het voortbestaan van een populatie van een beschermde soort niet in het geding is kan er een ontheffing worden aangevraagd bij het uitvoeringsbureau van het ministerie van LNV, het agentschap LASER.

Voor de overige categorieën moet worden aangetoond dat er geen afbreuk wordt gedaan aan de instandhouding van de populatie op zich. Als er geen afbreuk wordt gedaan kan voor deze soorten vrijstelling of een ontheffing worden aangevraagd, met uitzondering voor vogels.

Voor vogels wordt geen ontheffing verleend. Indien er broedvogels aanwezig zijn dienen de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats te vinden.

2.2 Vogelrichtlijn

De Wieden is aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Europese Vogelrichtlijn. Het gebied is gekwalificeerd op basis van de percentages Roerdomp, Nonnetje, Zwarte stern en Aalscholver als broedvogel in het gebied. Verder zijn de aantallen trekvogels als Kleine zwaan, Kolgans, Grauwe gans en Nonnetje mede kwalificerend.

Daarnaast is het gebied van belang voor Porseleinhoen (broedvogel), Purperreiger, Bruine kiekendief, Smient, Krakeend, Slobeend, Kleine rietgans, Rietgans, Pijlstaart, Tafeleend, Kuifeend, Grote zaagbek, Watersnip, Paapje, Rietzanger, Grote karekiet en Snor. Zij hebben mede de begrenzing van het gebied bepaald.

Naast deze bepalende soorten broeden in het gebied kleine aantallen van de Blauwborst, Blauwe kiekendief, Kwartelkoning, Kempshaan en Velduil.

Op basis van art. 7 van de Habitatrichtlijn is art. 6, tweede, derde en vierde lid van de Habitatrichtlijn ook op de speciale beschermingszone Vogelrichtlijn van toepassing. Daarmee geldt voor de Speciale BeschermingsZone (SBZ) van de Vogelrichtlijn het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn.

In artikel 6 Habitatrichtlijn wordt het toetsingskader aangegeven. Dit toetsingskader bestaat uit de volgende stappen:

1. Beschrijving van het gebied met de aanwezige waarden/kenmerken. Beschrijving van het plan of project (inclusief andere plannen/projecten in het gebied die kunnen leiden tot een cumulatief effect). Op basis van deze informatie inschatten van het mogelijk voorkomen van significante effecten op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen.

Als er geen significante effecten te verwachten zijn kan het project doorgang vinden. Dit moet echter wel in een rapportage worden beschreven.

2. Indien er mogelijk gevolgen zouden kunnen optreden moet er een passende beoordeling worden gemaakt. Dit is een objectief schriftelijk stuk, waarin de effecten van een voorgenomen plan, project of handeling op de instandhoudingsdoelstellingen van een SBZ zijn beschreven (per soort en/of habitat). Hierbij kan worden bekeken of het project zodanig is uit te voeren dat er geen significante gevolgen meer zijn (mitigerende maatregelen).
3. Als aantasting van het gebied onvermijdelijk is, moet worden gekeken naar alternatieven: kan het project ergens anders worden uitgevoerd? Of kunnen de doelstellingen van het project op een andere wijze worden gerealiseerd?
4. Indien er geen alternatieven zijn moet bepaald worden of realisatie van het project noodzakelijk is om dwingende redenen van groot openbaar belang zoals volksgezondheid, veiligheid of aanzienlijke verbeteringen voor het milieu. Als daarvan sprake is kan het project doorgang vinden **nádat** compenserende maatregelen zijn genomen. Als daarvan geen sprake is dient overleg te worden gepleegd met de Europese commissie.

In principe geldt het voorzorgsbeginsel (het nee, tenzij... principe). Dat betekent dat wijziging van het bestaande gebruik en/of nieuwe projecten slechts onder bepaalde voorwaarden mogelijk zijn. Simpel gezegd komt het beschermingsregime erop neer dat de kwaliteit van het gebied niet mag verslechteren. Bovendien moet worden voorkomen dat er zo'n grote verstoring optreedt dat de soorten, waarvoor de SBZ is aangewezen, in hun voortbestaan worden bedreigd (significante effecten²).

Deze bepaling verplicht lidstaten tot het steeds opnieuw beoordelen van het bestaand gebruik of nieuwe plannen/projecten in of in de omgeving van een aangewezen SBZ.

2.3 Habitatrichtlijn

De Nederlandse regering heeft De Wieden genomineerd als Speciale beschermingszone (SBZ) in het kader van de Habitatrichtlijn. De Europese Commissie (EC) dient deze lijst te bekrachtigen. Zodra het gebied door de EC op de lijst van communautair belang is geplaatst, is het toetsingskader van art. 6, leden 2, 3, en 4, van toepassing.

Hoewel de Europese Commissie nog geen lijst heeft vastgesteld van gebieden van communautair belang (internationale lijst van SBZ in het kader van de Habitatrichtlijn), dient de overheid er wel voor te waken dat de huidige kwaliteit van de genomineerde gebieden in tussentijd niet verslechtert.

2. De term significant effect is in de richtlijn niet omschreven. Kijkend naar de doelstelling van de richtlijn kan het begrip significant effect worden uitgelegd als negatieve veranderingen in de populatie, verkleining van het natuurlijke verspreidingsgebied en/of verkleining van de habitat, waardoor de bestaande populatie op de lange termijn niet stand kan houden. Hierbij gaat het met name om soorten of habitats waarvan het verspreidingsgebied voor een belangrijk deel op het Europese grondgebied ligt. Belangrijk toetspunt hierbij is de aantasting van de natuurlijke kenmerken (grondwaterstand, (grond-)waterkwaliteit, bodemgesteldheid, rust e.d.) van het gebied.

2.4 Structuurschema Groene Ruimte (I)

Naast de bescherming op basis van Europese richtlijnen (en Natuurbeschermingswet 1998) is De Wieden aangewezen als kerngebied in de Ecologische Hoofdstructuur. De bescherming van een kerngebied in de ecologische hoofdstructuur is vastgelegd in de Structuurschema Groene Ruimte (I). Hierin is aangegeven dat voor de instandhouding van kerngebieden een basisbescherming geldt. Dit betekent het handhaven van:

- bestaande bodemopbouw en –structuur
- het bestaande bodemreliëf
- de bestaande waterhuishouding
- de bestaande natuurlijke processen
- de kwaliteit van bodem, water en lucht
- de bestaande sedimentatie-en erosieprocessen
- de bestaande ontsluiting en rust
- de bestaande landschapstructuur

Ingrepen en ontwikkelingen in en in de onmiddellijke nabijheid van de kerngebieden zijn niet toegestaan indien deze wezenlijke kenmerken of waarden van het kerngebied aantasten. Alleen bij zwaarwegend maatschappelijk belang kan hiervan worden afgeweken.

De juridische bescherming van het kerngebied dient vastgelegd te zijn in het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Steenwijk

Het kerngebied valt in dit geval samen met de Speciale BeschermingsZone (SBZ). Als een kerngebied in de EHS samenvalt met een aangewezen SBZ is het beschermingsregime voor de SBZ leidend. Bij de toetsing moet echter wel de natuurwaarden, waarvoor het gebied in het kader van een andere regelgeving is aangewezen, worden meegewogen.

3 Gebiedsbeschrijving

3.1 Huidig gebruik

Het projectgebied betreft het voormalige terrein van de Kornputkazerne, een voormalige vuilnisbelt en aangrenzende landbouwpercelen. Het gebied wordt begrensd door de Dennenallee, Steenakkers en de Meppelerweg. In dit projectgebied zijn met name langs de Meppelerweg enkele woonhuizen aanwezig. Deze blijven gehandhaafd.

Het terrein van de voormalige Kornputkazerne is voor een groot deel verhard en bebouwd. De kazerne zelf is thans in gebruik als asielzoekerscentrum. Op dit in gebruik zijnde terrein heeft het groen een plantsoenachtig karakter. Aan de zuidzijde is een voormalig exercitieterrein aanwezig. Dit terrein is grotendeels onverhard. Aan de noordoostzijde van het voormalig kazerneterrein is een voormalige vuilstortplaats aanwezig. Het gehele kazerneterrein is middels een hekwerk gescheiden van de omringende omgeving.

Ten zuiden en oosten van het voormalige kazerneterrein en de voormalige vuilstortplaats zijn de gronden voor een deel in agrarisch gebruik (maïsakker en weidegrond) en voor een deel braakliggend. Met name in dit gebied zijn enkele houtwallen en –singels aanwezig.

3.2 Beschrijving natuurwaarden

3.2.1 Inleiding

Bij de beschrijving van natuurwaarden zijn vogels buiten beschouwing gelaten, mits het projectgebied niet van belang is voor de kwalificerende soorten van het nabijgelegen vogelrichtlijngebied De Wieden. Reden hiervoor is dat het niet mogelijk is een ontheffing van de verbodsbepalingen ten aanzien van vogels aan te vragen. Om te voorkomen dat nesten van vogels worden aangetast of verstoord dienen de werkzaamheden dan ook altijd buiten het broedseizoen aan te vangen.

Voor de overige plant- en diergroepen die in en rond het plangebied voorkomen is alleen aandacht besteed aan (mogelijk) voorkomende beschermde soorten.

3.2.2 Resultaten bureaustudie

Het projectgebied ligt binnen de kilometerhokken 206-532 en 206-533 (zie afbeelding 1). Uit de globale gegevens van natuurloket blijkt dat in deze kilometerhokken drie beschermde zoogdiersoorten zijn waargenomen. De kilometerhokken zijn niet tot matig onderzocht. Vlinders zijn redelijk tot goed onderzocht waarbij naar voren is gekomen dat er geen beschermde vlindersoorten in beide km-hokken zijn aangetroffen.

Aanvullend op de gegevens van Natuurloket zijn bij provincie Overijssel gegevens opgevraagd van voorkomende dier- en plantensoorten in de betreffende kilometerhokken en is literatuurstudie verricht.

3.2.3 Veldbezoek

Op 19 juni en 21 juli is het projectgebied bezocht. Daarnaast is gedurende een aantal dagen in de maand augustus het gebied uitgebreid geïnventariseerd op de aanwezigheid van vleermuizen. Bij dit onderzoek viel de nadruk op de aanwezigheid van kolonies van vleermuizen in de bebouwing op het kazerneterrein.

Uit het veldbezoek blijkt dat het projectgebied bestaat uit de volgende biotopen:

- bosplantsoen
- kleine boselementen
- bomenrijen
- houtwal/-singel
- akker (maïs)
- graslanden
- braakliggend terrein
- (weg)bermen
- ruigten
- bebouwing

Hieronder wordt een korte beschrijving gegeven van de verschillende aangetroffen biotopen en de (mogelijk) voorkomende beschermde soorten.

Bosplantsoen

Op het terrein zijn op verschillende locaties bosplantsoen aanwezig. Buiten de voormalige kazerne zijn ze samengesteld uit hoge struiken zoals Drentsche Krent, Liguster, Hazelaar en lage struiken van verschillende cultivars.

Op het voormalige kazerneterrein bestaat de aangeplant voornamelijk uit verschillende cultivars. Deze vormen over het algemeen voor weinig faunasoorten een geschikt biotoop. Hogere coniferen en Hulst zijn wel geschikte soorten voor vogels om in te nestelen.

In het bosplantsoen kunnen beperkt beschermde natuurwaarden voorkomen. De aanwezige struiken vormen wel een voedselbron voor zowel vogels (Drentse krent, Liguster) als muizensoorten (m.n. Hazelaar). Hierdoor kunnen in en onder deze struiken verschillende beschermde zoogdiersoorten (met name enkele kleine zoogdiersoorten, zoals huisspitsmuis, Bosmuis, e.d.) voorkomen.

Daarnaast vormen de struiken in het voorjaar geschikte nestelgelegenheid voor diverse vogelsoorten.

Kleine boselementen

Binnen het projectgebied is op een tweetal plekken een klein boselement aanwezig. Ongeveer midden in het aangegeven projectgebied, grenzend aan het voormalige kazerneterrein, bevindt zich een boselement dat voornamelijk bestaat uit eikenbomen van circa 30-50 jaar oud. In dit bosje bevindt zich een buizerdnest.

Aan de noordoostzijde van het projectgebied is jonge bosaanplant aanwezig met o.a. *Robinia pseudo acacia*. De aanplant is nog zeer jong en nog niet tot sluiting gekomen. Tussen de jonge boompjes is een ruige vegetatie aanwezig.

Kleine boselementen zijn aantrekkelijk voor o.a. Bosmuis, Dwergspitsmuis, Huisspitsmuis, Tweekleurige bosspitsmuis, Egel. Tijdens het aanvullende onderzoek zijn

hier geen vleermuizen aangetroffen. Ook de genoemde keversoorten vinden hier vooralsnog geen geschikt biotoop (zie onder 'bomenrijen').

Bomenrijen

Langs de wegen (Dennenallee, Steenakkers en Meppelerweg) en aan de zuid- en oostzijde van het voormalige kazerneterrein zijn bomenrijen aanwezig. De meeste waarde hebben de rijen van Zomereik. Van eiken is bekend dat zij een breed scala aan insecten onderdak bieden. De insecten trekken op hun beurt weer veel insectenetende vogels en zoogdieren aan.

De Zomereik is tevens het biotoop voor de Heldenbok. Deze beschermde insectensoort komt uitsluitend voor in oude, vrijstaande eiken, waar de stam door de zon wordt beschenen. Een deel van de bomenrijen kan aan deze voorwaarde voldoen (met name langs de Dennenallee) en vormen een potentieel biotoop. Langs de Dennenallee staan tevens enkele oude beuken.

Uit het aanvullende veldonderzoek blijkt dat de vleermuizen voornamelijk voorkomen langs de Dennenallee (zie ook de kaart aan het eind van dit rapport). Hier kunnen foeragerende exemplaren worden gevonden van de Gewone Dwergvleermuis, de Laatvlieger en Rosse Vleermuis. Kolonies van vleermuizen komen niet in de bomenrij voor.

Het vermolmd hout op de bodem van boomholtes is een geschikte leefplek voor de Juchtleerkever. Deze keversoort heeft geen voorkeur voor een specifieke boomsoort. Van beide soorten zijn weinig verspreidingsgegevens in Nederland bekend.

Houtwallen/-singels

In het zuidoostelijk deel van het projectgebied zijn verschillende houtwallen c.q. houtsingels aanwezig. Ze variëren in leeftijd en opbouw. In deze landschapselementen komen met name veel Zomereik voor, naast incidenteel Ruwe berk, Ratelpopulier, Lijsterbes, Amerikaanse vogelkers, Veldiep. Tevens staan hier soorten als Eenstijlige meidoorn, Gewone vlier en Hazelaar.

Dergelijke kleine landschapselementen bieden een scala aan organismen een voortplantings- en winterbiotoop. Afhankelijk van de dichtheid van de begroeiing kunnen hier soorten voorkomen als Bosmuis, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Egel, Hermelijn, Bunzing, Konijn. Vogels nestelen vaak in dergelijke structuurrijke elementen. Tijdens het aanvullende veldonderzoek zijn hier geen vleermuizen aangetroffen. Ook reeën gebruiken houtwallen en -singels als rustplaats.

In oude aftakelende eiken (die pal in de zon staan) kan de Heldenbok aanwezig zijn en in het vermolmd hout in holtes van bomen komt mogelijk de Juchtleerkever voor.

Maïsakker

Maïsakkers zijn bijzonder soortenarm en hebben bieden weinig soorten iets te bieden. Door de zware bemesting van dergelijke akkers en het gebruik van pesticiden worden in maïsakkers geen beschermde natuurwaarden verwacht.

Graslanden

Het exercitieterrein op het voormalige kazerneterrein bestaat uit matig voedselrijk tot schraal grasland. Het grasland is niet gemaaid. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten waargenomen.

In het oostelijk deel van het projectgebied komen verschillende graslanden voor. Een deel betreft productiegras en een deel wordt begraasd door schapen of paarden.

Graslanden zijn met name aantrekkelijk voor planteneters zoals Ree, Haas, Konijn. Daarnaast komen Mol en Veldmuis in graslanden voor.

Braakliggend terrein

Aan de oostzijde van het projectgebied zijn grote delen van de percelen braakliggend. Op deze braakliggende grond is de diversiteit aan plantensoorten beduidend hoger dan in de graslanden. Met name ter plaatse van het meest zuidoostelijk gelegen perceel is de vegetatie bijzonder soortenrijk. Hier komen soorten voor als Teunisbloem, Speerdistel, Akkerdistel, Canadese fijnstraal, Sint Janskruid, Duizendblad, Grote klaproos, Muskuskaasjeskruid, Brem, Zandblauwtje. Er zijn echter geen beschermde soorten waargenomen.

De voorkomende soorten verraden een schrale zandgrond. Op deze gronden kunnen verschillende klokjes (*Campanula*) voorkomen. Alle klokjes zijn beschermd in het kader van de Flora en faunawet. Deze zijn echter tijdens het veldbezoek niet waargenomen.

Ook in deze vegetaties kunnen planteneters voorkomen, maar door het schrale karakter van de vegetatie is dit minder aantrekkelijk dan malse (eiwitrijke) graslanden.

Braakliggende terreinen zijn door de soortenrijkdom aan planten en de structuurrijkdom vaak bijzonder insectenrijke vegetaties. Dat trekt weer verschillende insecteneters aan, zoals verschillende vogelsoorten en libellen. Van deze soorten is het gebied met name voor vogels potentieel voortplantingsbiotoop.

Bermen

Binnen het projectgebied komen relatief weinig bermen voor. De meeste bermen liggen aan weerszijden van de omliggende wegen. Deze wegen vallen echter buiten het projectgebied.

Op het voormalige kazerneterrein zijn naast de bestrating enkele bermen aanwezig. Hier is een soortenrijke kruidachtige vegetatie aanwezig met o.a. Gele morgenster, Jacobskruid, Gewoon biggeloof, Brunel, Wilgenroosje. Deze berm kan beschermde zoogdiersoorten herbergen. Door de aanwezigheid van het hekwerk zullen dit met name kleine zoogdiersoorten zijn als bijvoorbeeld Veldmuis.

Ruigten

Een deel van het voormalige kazerneterrein is al langere tijd niet meer in gebruik.

Plaatselijk zijn ruigten aanwezig. Dit is ook het geval op de voormalige stortplaats. Op de voormalige stortplaats groeit o.a. riet. Dit duidt op vochtige tot natte omstandigheden.

(Natte) ruigten bieden tal van (beschermde) waarden een leefplek. Hier kunnen verschillende (beschermde) zoogdiersoorten voorkomen zoals verschillende muissoorten (Aardmuis, Dwergmuis, Dwergspitsmuis), Hermelijn, Egel en Mol.

Door het ontbreken van bebouwing en/of holtes in bomen worden de ruigten door vleermuizen alleen als foeragegebied gebruikt.

Bebouwing

Binnen het projectgebied komt bebouwing langs de Meppelerweg voor en op het voormalige kazerneterrein. Het voormalige kazerneterrein is grotendeels bebouwd. Het betreft zowel hogere gebouwen, waar nu asielzoekers zijn ondergebracht, als loodsen. De loodsen zijn niet meer in gebruik.

Tijdens het aanvullende inventariserende onderzoek zijn in de gebouwen in het westelijk deel van het plangebied, ter hoogte van de plaats waar de Meppelerweg en Dennenallee

samenkomen, kolonies aangetroffen van de Dwergvleermuis. (zie voor ligging van de locatie de kaart aan het eind van dit rapport). In de rest van de gebouwen op het voormalige kazerneterrein zijn geen kolonies waargenomen. Wel wordt het gebied rond de bebouwing gebruikt als foerageerplaats voor de Gewone Vleermuis, Laatvlieger en de Rosse Vleermuis. Een kelder die in het noordwestelijk deel van het plangebied is gelegen (zie kaart aan het eind van dit rapport) is geschikt als winterverblijfplaats voor vleermuizen. Vlak buiten het projectgebied is ook de Watervleermuis waargenomen.

Te verwachten beschermde soorten

Op basis van de inventarisatiegegevens van beide kilometerhokken, de literatuurgegevens, de veldbezoeken en het aanvullende onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen, is ingeschat welke beschermde diersoorten in het plangebied kunnen voorkomen. De verwachte soorten en het beschermingsregime waar deze soorten onder vallen zijn in tabel 2 opgenomen.

Opgemerkt wordt dat de lijst van verwachte soorten kan afwijken van de lijst van waargenomen soorten in de betreffende kilometerhokken. Soorten die niet in tabel 2 zijn opgenomen worden op basis van de aanwezige biotopen niet binnen de grenzen van het projectgebied verwacht.

Tabel 2: te verwachten soorten in het projectgebied (veldverkenning)

Ned. Naam	Wet. Naam	Status				Biotopen									
		Flora en faunawet	Habitatrichtlijn IV/ Vogelrichtlijn	Rode lijst		Bosplantsoen	Kleine bosclementen	Bomenrijen	Houtwal/-singel	Maisakker	Graslanden	Braakliggendterrein	Wegbermen	Ruigte	Bebouwing
Zoogdieren															
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	x				(X)	X		X						
Dwergmuis	<i>Microtus minutus</i>	x				(X)	X		X		X			X	
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	x					(X)				X			X	
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	x				X	X		X		X			X	
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	x	x					X	X		X	X	X	X	X
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	x							X		X	X		X	
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	x									X			X	
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	x				(X)	X	X	X					X	X
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	x							X		X	X		X	
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	x	x			(X)	X	X	X		X				X
Mol	<i>Talpa europaea</i>	x				(X)	X		X		X	X	X	X	
Rosse vleermuis	<i>Nyctallus noctula</i>	x	x			(X)	X	X	X		X			X	
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>	x					X		X		X				
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	x									X	X	X	X	
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	x				(X)	X		X		X	X	X	X	
Insecten															
Heldenbok	<i>Cerambyx cerdo</i>	x	x					(X)	(X)						
Juchtleerkever	<i>Osmoderma eremita</i>	x	x					(X)	(X)						

Verklaring code rode lijst: Kw = kwetsbaar

Verklaring () onder biotopen: mogelijk voorkomen

Tijdens het veldbezoek zijn geen wettelijk beschermde Reptielen, Libellen, Mossen, en Slakkensoorten gevonden. Gezien de aard van de aangetroffen biotopen worden deze ook niet in het plangebied verwacht.

3.3 Conclusies natuurwaarden

Uit de resultaten van de bureaustudie en het veldbezoek komt naar voren dat er binnen het projectgebied verschillende beschermde diersoorten kunnen voorkomen. De beschermde soorten die op basis van voorkomende biotopen binnen het projectgebied worden verwacht zijn opgenomen in tabel 2. Het gaat hier om diersoorten die algemeen voorkomen in Nederland, maar wel wettelijk zijn beschermd conform de Flora- en faunawet.

De waargenomen vleermuissoorten zijn eveneens algemeen in Nederland. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Daardoor geldt voor deze soorten het strengste beschermingsregiem. Op basis van het aanvullende veldonderzoek kan worden geconcludeerd dat het projectgebied voornamelijk door foeragerende vleermuizen wordt bezocht. De soorten waar het hier om gaat zijn de Gewone Dwergvleermuis, de Laatvlieger en de Rosse Vleermuis. Aan de westzijde van het plangebied zijn in de gebouwen kolonies van de Dwergvleermuis aangetroffen.

Ook de genoemde keversoorten zijn opgenomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Deze soorten hebben specifieke biotoopeisen, die echter beperkt zijn tot de standplaats van de Zomereik (Heldenbok) of de aanwezigheid van vermolm hout in staande bomen (Juchtleerkever). Op basis van de aanwezige biotopen in het projectgebied is hun voorkomen niet uit te sluiten. Over de verspreiding van deze soorten in Nederland zijn weinig gegevens bekend.

4 Toetsing planontwikkeling

4.1 Beschrijving ingreep

Op het voormalige Kornputkazerneterrein en de aanliggende agrarische percelen te Steenwijk is de gemeente Steenwijkerland voornemens om 180 nieuwe woningen te realiseren. Het zal gaan om luxe huizen op ruime kavels.

Hiervoor worden ter plaatse van het Kazerneterrein alle gebouwen gesloopt met uitzondering van het toegangsgebouw tot het kazerneterrein.

De aanwezige beplanting zal voor het grootste deel worden gerooid. De bomenrijen langs de randen van het kazerneterrein blijven gespaard. Het terrein van de voormalige stortplaats wordt gesaneerd en bouwrijp gemaakt. De overige agrarische gronden worden eveneens bouwrijp gemaakt. De bestaande houtwallen/-singels, solitaire bomen en bomenrijen worden gespaard en in het stedenbouwkundig ontwerp betrokken.

4.2 Effecten ingreep op beschermde natuurwaarden

4.2.1 Effecten op beschermde soorten

Uit hoofdstuk 3 komt naar voren dat in binnen het projectgebied verschillende beschermde soorten te verwachten zijn (zie tabel 2).

Voor de soorten die gebonden zijn bouselementen en houtwallen/-singels zijn geen negatieve effecten te verwachten, mits de betreffende elementen in de ontwikkelingsplannen voldoende ruimte krijgen aan weerszijden (≥ 5 m). Door deze zones wordt er in deze elementen voldoende rust gecreëerd zodat ze als biotoop voor kleine zoogdieren en broedbiotoop voor vogels blijven gehandhaafd. Het betreft algemeen voorkomende soorten als Bosmuis, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Egel, Wezel.

In graslanden, ruigte en braakliggend terrein gaat het vooral om algemeen voorkomende soorten als Egel, Mol, Konijn, Haas, Dwergmuis, Veldmuis, Huisspitsmuis, Dwergspitsmuis, Wezel en verschillende vogelsoorten.

De vogelsoorten worden ontzien door de werkzaamheden buiten het broedseizoen te starten. Daarmee worden de voortplanting van deze soorten gewaarborgd. In de periode buiten het broedseizoen heeft de uitvoering van het project geen negatief effect op vogels. Bij verstoring vliegen zij op om elders verder te foerageren.

Hetzelfde geldt voor de mobiele zoogdiersoorten als Konijn en Haas. Ook zij zullen bij verstoring het hazenpad kiezen om elders verder te foerageren. Door het instandhouden van de houtwallen en -singels blijven er voldoende 'vluchtstroken' over om in te schuilen. Voor de kleine zoogdieren, die in de genoemde biotopen hun hol hebben ligt dat anders. Het is niet te voorkomen dat van deze soorten hollen worden aangetast of verstoord tijdens het bouwrijp maken van de diverse terreindelen. De schade kan worden beperkt door het terrein niet integraal bouwrijp te maken. Door uitsluitend ter plaatse van de nieuw te bouwen woningen en de aan te leggen wegen de grond te bewerken en, indien noodzakelijk, op te hogen kunnen veel hollen worden gespaard. Door tevens de aanleg te faseren wordt het biotoop voor deze kleine zoogdiersoorten geleidelijk verkleind. Door

beide maatregelen worden deze soorten zoveel mogelijk kansen geboden om het gebied geleidelijk te verlaten.

Hoewel het gebied na ontwikkeling niet of minder geschikt is als leefgebied voor deze beschermde soorten is niet de verwachting dat een significante afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van deze soorten. In de directe omgeving zijn voldoende alternatieve leefgebieden. De genoemde soorten zijn voor het voortbestaan van de populatie niet afhankelijk van dit gebied.

In het projectgebied zijn verschillende vleermuissoorten waargenomen. Het gaat hier om de Laatvlieger, Gewone Dwergvleermuis en Rosse Vleermuis. Deze soorten gebruiken het projectgebied met name als plaats om te foerageren. In het westelijk deel van het projectgebied is in een aantal gebouwen kolonies van Dwergvleermuizen aangetroffen. Aangezien deze gebouwen intact blijven zijn hier geen effecten te verwachten. De kelder in het noordwestelijk deel van het projectgebied is geschikt als overwinteringsplaats voor vleermuizen (zie kaart aan het eind van dit rapport). Deze kelder blijft behouden, zodat er geen effecten zijn te verwachten op eventueel overwinterende kolonies.

De aanwezigheid van zowel de Heldenbok als de Juchtleerkever is niet vastgesteld. Ook als deze soorten in het projectgebied voorkomen worden er geen negatieve effecten op deze soorten verwacht. Beide soorten zijn afhankelijk van de bomen in het gebied en de deze worden zoveel mogelijk gespaard.

4.2.2 Habitat- en Vogelrichtlijngebied 'De Wieden'

Tussen het projectgebied en het Habitat- en Vogelrichtlijngebied 'De Wieden' bestaat geen ecologische relatie. Ontwikkeling van het projectgebied heeft naar verwachting geen (significant) effect op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen.

4.3 Conclusies effecten

Ontwikkeling van het plangebied heeft voor de algemeen voorkomende beschermde soorten geen invloed op het voortbestaan van de soort. Door rekening te houden met de aanwezigheid van deze soorten bij de ontwikkeling van de nieuwbouwwijk kan de schade aan de kleinere soorten (m.n. muizensoorten) worden beperkt.

Omdat de gebouwen waar de kolonies zijn gevonden niet worden gesloopt, is er geen sprake van het verstoren of aantasten van een vaste rust- en/of verblijfplaats van vleermuizen. Hierbij blijft wel aandachtspunt de kelder die mogelijk gebruik kan worden als overwinteringsplaats voor vleermuizen.

Er zijn geen (significant) negatieve effecten te verwachten op de waarden waarvoor het richtlijngebied is aangewezen.

5 Samenvatting conclusies en aanbevelingen

5.1 Samenvatting van de conclusies

Aanwezigheid beschermde soorten

Binnen het projectgebied komen verschillende beschermde zoogdiersoorten voor. Het betreft algemeen voorkomende soorten in Nederland.

Op basis van het aanvullende onderzoek kan worden geconstateerd dat in het projectgebied drie vleermuissoorten voorkomen, namelijk de gewone Dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis. Deze soorten zijn algemeen in Nederland. Het projectgebied wordt voornamelijk bezocht door foeragerende vleermuizen. Kolonies van vleermuizen komen alleen in de westelijk gelegen gebouwen voor.

Binnen het projectgebied is het voorkomen van de beschermde Heldenbok en Juchtleerkever niet uit te sluiten. Beide soorten zijn eveneens opgenomen op bijlage IV van de habitatrichtlijn

Bescherming volgens Flora en faunawet

De ontwikkeling van het plangebied heeft voor de mobiele zoogdiersoorten, zoals Haas, Ree, Konijn, geen negatieve effecten. Zij kunnen makkelijk het terrein ontvluchten als de werkzaamheden starten.

Voor de verschillende muizensoorten in graslanden, ruigten en braakliggend terrein, is het niet te voorkomen dat holen en individuen vernietigd worden tijdens het werkzaamheden tijdens de ontwikkeling van het terrein. Door zoveel mogelijk rekening te houden met deze beschermde waarden tijdens de aanleg kan een negatieve invloed op de soort beperkt worden.

Voor alle soorten geldt dat zij voor hun voortbestaan niet afhankelijk zijn van dit specifieke gebied.

Omdat er in het plangebied alleen maar foeragerende vleermuizen zijn waargenomen en er alleen kolonies voorkomen in gebouwen die niet worden gesloopt, is er geen sprake van het verstoren en/of aantasten van een vaste rust- of verblijfplaats en hoeft er voor vleermuizen geen ontheffing te worden aangevraagd.

In het gebied is de aanwezigheid van twee strikt beschermde keversoorten niet uit te sluiten. Beide soorten zijn echter gebonden aan bomen. Het uitgangspunt bij de planontwikkeling is het behoud van bomen en lijnvormige elementen (houtwallen e.d.). Hierdoor zullen de ontwikkelingen in het gebied geen invloed hebben op deze soorten.

Bescherming Habitat- en Vogelrichtlijngebied 'De Wieden'

Gezien de afstand tot het richtlijngebied en het ontbreken van een ecologische relatie zijn geen (significant) negatieve effecten te verwachten op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen.

5.2 Aanbevelingen

Voordat de werkzaamheden starten is een ontheffing ex art. 75 Flora en faunawet voor enkele kleinere zoogdiersoorten noodzakelijk (algemeen voorkomende soorten). Er dient ontheffing te worden aangevraagd voor het vernietigen van hollen en het doden van beschermde soorten. De betreffende soorten zijn samengevat in tabel 3.

Tabel 3: soorten waarvoor ontheffing aangevraagd dient te worden.

Ned. Naam	Wet. Naam	Status		
		Flora en faunawet	Habitatrichtlijn IV/ Vogelrichtlijn	Rode lijst
Zoogdieren				
Dwergmuis	<i>Microtus minutus</i>	x		
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	x		
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	x		
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	x		
Mol	<i>Talpa europaea</i>	x		
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	x		

In het kader van de ontheffingsaanvraag dient te worden aangegeven welke maatregelen zijn genomen om de schade aan deze beschermde soorten zoveel mogelijk te beperken. In dat kader stellen wij voor om het terrein niet integraal bouwrijp te maken. Ontgraven en/of ophogen alleen ter plaatse van de woningen en nieuw aan te leggen wegen. Daarnaast wordt aanbevolen om het terrein gefaseerd te ontwikkelen om de 'schade' aan de beschermde soorten te beperken.

Een ontheffing is geldig voor een maximale duur van 5 jaar. Aanbevolen wordt om de ontheffingsaanvraag circa een half jaar voor aanvang van de werkzaamheden aan te vragen.

Voor de procedure voor de aanvraag van een ontheffing moet rekening worden gehouden met een doorlooptijd van circa drie maanden, mits er geen bezwaren worden ingediend.

Omdat voor vogels geen ontheffing aangevraagd kan worden, dienen de werkzaamheden buiten het broedseizoen te starten (augustus – februari). Door de continue verstoring van het terrein zullen vogels hier in het broedseizoen niet gaan nestelen en kunnen de werkzaamheden gewoon doorgaan in het broedseizoen.

Literatuur

Bode, A., e.a., 1999, Zoogdieratlas van Overijssel, Uitgeverij Waanders B,V., Zwolle

Natuurloket: www.natuurloket.nl

Provincie Overijssel, Provinciaal Ecologisch Kenniscentrum (de heer M.A. Heinen)

Provincie Overijssel, 2002, Afstemmingsplan Recreatie en Natuur, Noordwest Overijssel

Provincie Overijssel, 2002, kaart 'Noordwest Overijssel, Vegetatietypen & Fauna'

Kaart met vleermuiswaarnemingen in het projectgebied

